

Přednáška/seminář EVS 30. 11. 2007 – téma KULTURA A MASMÉDIA

Pro potřeby znalostí EVS z dané problematiky jsou dostačující 2 kapitoly (Kultura, Masmédia) v knize Rektorič a kol. Ekonomika veřejného sektoru. Na přednášce proto byly formou týmové práce řešeny následující 2 studie. Není nutno je řešit, nicméně je dokládám pro informaci.

Případová studie 1:

Hvězdárna a planetárium Mikuláše Koperníka v Brně

Základní informace

Hvězdárna a planetárium Mikuláše Koperníka v Brně (dále jen hvězdárna) je samostatné kulturně osvětové zařízení, zřízené a spravované městem Brnem. Jsme příspěvkovou organizací se sídlem v Brně, svou činnost vyvíjíme zejména ve vlastních objektech na Kraví hoře a ve Vyškově-Marchanicích. Svou působností však zasahujeme daleko za hranice brněnského regionu, dobré jméno máme i v měřítku mezinárodním.

Pozice hvězdárny

Posláním hvězdárny, jež je zakotveno ve statutu, je seznamovat širokou veřejnost s vědeckými poznatky z oboru astronomie a příbuzných věd, rozvíjet zájmovou činnost a podílet se na mimoškolním vzdělávání mládeže i dospělých, organizovat a provádět výzkumnou činnost a její výsledky vhodným způsobem zveřejňovat. Při naplňování tohoto poslání spolupracujeme s jinými kulturně výchovnými zařízeními, školami všech stupňů a vědeckými institucemi u nás i v zahraniční formou výměny zkušeností nebo přímým plněním společných úkolů.

Postavení hvězdárny mezi ostatními kulturními organizacemi je dosti specifické. Zabýváme se výukou školní mládeže, výchovou talentů, věnujeme se i vědeckému výzkumu. Těmito činnostmi zasahujeme do resortů školství i vědy. Přesto se domníváme, že jsme svou povahou především kulturní institucí.

Předmět činností

Statut hvězdárny vymezuje hlavní a vedlejší hospodářskou činnost.

Hlavní činnost představuje činnost

kulturně-vzdělávací: - pořádání astronomických pořadů pro školy (MŠ + ZŠ + SŠ + veřejnost)

- provádění pokusů z optiky pro 7. a 8. třídy ZŠ a pro SŠ

- astronomické kursy - max. 3-leté pro děti z II. st. ZŠ

- organizované pozorování slunce a hvězdného nebe pro veřejnost

odborná:

- pozorování proměnných hvězd a studium uhlíkových hvězd

- astrofyzika pro budoucí učitele fyziky

- bakalářské studium „Užitá fyzika - astrofyzika“

- tiskových) - odborné přednášky, semináře, soustředění a konference (vč. kulturní):
- publikační činnost (např. Astronomické noviny na internetu)
 - koncerty klasické a alternativní hudby v planetáriu
 - výstavy v předsáli planetária

V rámci **vedlejší hospodářské činnosti** je nám umožněn:

pronájem svěřeného majetku - pronájem prostor planetária, případně dalších prostor či přístrojů.

Financování

Naše každoroční příjmy a výdaje se pohybují v rozmezí 5-6 mil. Kč, v průměru dosahujeme nulového hospodářského výsledku, a tak se nám daří nezadlužovat se. Největší nákladovou položkou jsou osobní náklady, které činí bez mála dvě třetiny veškerých nákladů na činnost hvězdárny. Jejich procentuální podíl na celkových nákladech se každoročně zvyšuje. Logicky z toho vyplývá, že ostatní náklady organizace (nákl. materiálové, spotřeba energie, služby, propagace a jiné ostatní nákl.) se snižují a jsou tedy vynakládány v provozně nevyhnutelné výši.

Na celkových výnosech se cca. 25 % podílíme **vlastními příjmy**:

- tržby ze vstupného (představují 18 %, tj. 1/6 příjmů) a prodávaného zboží
- kursové (300 Kč/1 rok, cca. 30 dětí)
- pronájmy svěřeného majetku.

Sponzoring a donátorství představuje nepravidelnou a nevelkou část příjmů. Nejvýznamnější částí příjmů (cca. 75 %) je **provozní dotace** od Magistrátu města Brna, našeho zřizovatele. Bez této dotace by naše činnost byla nemyslitelná, přesto se MMB snaží ji postupně snižovat, popř. nezohlednit v ní meziroční inflaci, aby nás tak nutil k růstu podílu vlastních výnosů na celkových výnosech. Vzhledem k tomu jsme přistoupili ke zvyšování vstupného, které je v současnosti nejvyšší ze všech (řádově 10) hvězdáren a planetárií v ČR:

- 30 Kč - dospělí
- 20 Kč - děti, žáci, studenti, vojáci do hodnosti četaře, držitelé průkazu ISIC a důchodci
 - astronomické přednášky cyklu - jednotné vstupné
- 15 Kč - astronomické pohádky v planetáriu
 - jednotné vstupné do hvězdárny.
- až 100 Kč - koncerty

Je možné ještě do budoucna zefektivnit hospodaření s rozpočtovými, resp. vlastními prostředky? Je možné zvyšovat vstupné, jehož výše se hlavně u dospělých setkává s nevolí? Jak najdeme ty, kteří by byli ochotní nás každoročně podporovat pravidelným příspěvkem?

Návštěvnost

I přes zvyšující se vstupné se návštěvnost, pravděpodobně díky dobré propagaci a vzrůstu počtu pořádaných akcí, v průměru zvyšuje. Z celkového počtu akcí uspořádaných v určitém roce připadá 50 % na akce pro veřejnost, 50 % na akce pro školy, na celkovém počtu návštěvníků se pak školní výpravy podílejí 65 % a široká veřejnost 35 %.

Jak bychom se mohli pokusit zvýšit návštěvnost pořadů pro veřejnost? Mohlo by v tomto úsilí pomoci např. pořádání vzdělávacích pořadů pro veřejnost?

Propagace

Propagační materiály akcí pro školní výpravy mají již svoji ustálenou podobu. Sestávají ze samostatných letáčků o obsahu a formě daného pořadu. Jsou opatřeny přebalem, na němž učitelé najdou základní informace o našem zařízení. Letáky rozšiřujeme prostřednictvím školského úřadu Brno -venkov, pedagogy v Brně jsme průběžně informovali zprávami ve Zpravodaji a ve zprávách metodických kabinetů. Přibližně 1 - 2 x do roka tyto letáky rozesíláme na školy JM kraje.

Přehled nabídky našich pořadů určených veřejnosti byl pravidelně uváděn v měsíčníku KAM v Brně za kulturu. Naše akce dále propagujeme prostřednictvím brněnských rádií. Mimořádné akce propagujeme samostatnými letáčky. Každý měsíc vydáváme dva vlastní programové plakáty, které vylepuje dále Plakátovací služba. Vlastními prostředky tiskneme i měsíční přehledy pořadů pro veřejnost a menší plakáty propagující koncerty, které sami roznášíme po VŠ, studentských zařízeních a klubech. K informacím využíváme též dvou svých vývěsných skříněk, z nichž ta na nám. Svobody je na mimořádně výhodném místě. Prostřednictvím celostátního a regionálního denního tisku informujeme veřejnost o vybraných akcích, např. o přednáškách a koncertech. Akce ve Vyškově jsou oznamovány ve Vyškovském zpravodaji a v novinách spolu s astronomickými aktualitami. Reklama na činnost hvězdárny byla uveřejněna též v knize 220 záludných otázek z astronomie (Brněnský deník Rovnost). Pro lepší informovanost pořádáme pro brněnské novináře tiskové besedy. Máme propagační brožuru hvězdárny a aktuální internetovou stránku, bez nichž dnes nelze existovat.

Jak bychom mohli zlepšit propagaci za stávající finanční situace?

Případová studie 2: Český rozhlas Brno (ČRo Brno)

je jedním z regionálních studií Českého rozhlasu, který je vedle České televize představitelem veřejnoprávního média. Svým dopadem a funkcemi patří do komplexu masmédií.

(Hovoříme-li o masmédiích, rozumíme tím vlastně všechna masová média nebo hromadné sdělovací prostředky. Jedná se totiž o prostředky komunikace, které jsou schopny oslovit velký počet lidí na velké ploše v jednom okamžiku. **Masmédia** jsou nosiči a funkčními prvky komunikačního procesu a jsou nejdůležitějším prvkem hromadného šíření informací a kultury. Jsou systémem, sestávajícím se z funkčně podobně orientovaných institucí a pro přehlednost se dělí na subsystémy televize, rozhlasu a tisku. Mezi funkce masmédií bychom mohli zařadit funkci osvětovou, informační, vzdělávací, výchovnou, regulační, kulturní a zábavnou, přičemž je logické, že tyto funkce nejsou u rozličných masmédií naplňovány vždy se stejnou intenzitou. Podle způsobů chování jednotlivých institucí rozlišujeme masmédia na komerční či nekomerční bázi. Proto také hovoříme o tzv. **duálním systému vysílání.**)

Soukromé komerční rozhlasové stanice

Jak už bylo výše řečeno, i v rozhlase se uplatňuje existence duálního systému vysílání. Proto se můžeme setkat se soukromými rozhlasovými stanicemi, založenými za účelem generování

zisku a opírající se o zprostředkované financování prodejem pozornosti diváků či posluchačů inzerentům. Po roce 1989 vzniklo mnoho soukromých rozhlasových stanic, mezi něž patří soukromé celonárodní (např. Frekvence 1, Radio Impuls) a regionální rozhlasové stanice (např. Brno –Radio Krododýl, Radio Petrovy, Břeclav – Radio Jih, apod.). Činnost těchto rozhlasových stanic je upravena převážně zákonem č. 468/91 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Provozovatelé těchto stanic vysílají podle zákona programy svobodně a nezávisle. Do jejich obsahu lze zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích (např. nesmí se vysílat programy, které by byly v rozporu s Ústavou ČR a s Listinou základních práv a svobod, programy propagující válku či krutá nebo jinak nelidská chování takovým způsobem, který by byl jejich zlehčováním, omlouváním nebo schvalováním, apod.). Čas vyhrazený reklamě nesmí přesáhnout 10 % denního vysílacího času. Rozhodnutí o udělení licence se pro rozhlasové vysílání vydává nejvýše na dobu 6 let.

Český rozhlas je podle zákona č. 484/91 Sb. právnickou osobou, která hospodář s vlastním majetkem, neodpovídá za závazky státu a ani stát neodpovídá za závazky Českého rozhlasu. Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti České republiky tvorbou a šířením rozhlasových programů na celém území ČR, a to prostřednictvím vysílání na vlastních vysílacích okruzích s celoplošným dopadem (ČRo 1 Radiožurnál, ČRo 2 Praha, ČRo 3 Vltava, ČRo 6 Rádio Svobodná Evropa) a regionálním dopadem (ČRo 4 – regionální studio Brno, Ostrava, Plzeň, České Budějovice, Praha, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Vysočina). Statutárním orgánem ČRo je generální ředitel, který je jmenován Radou Českého rozhlasu.

Základním **finančním zdrojem** ČRo (tvoří více než 95 % všech příjmů) jsou rozhlasové koncesionářské poplatky, jejichž vybírání upravuje zákon č. 252/1994 Sb o rozhlasových a televizních poplatcích (ve znění příslušné novely z roku 1997). Podle tohoto zákona se rozhlasový poplatek platí z každého zařízení technicky způsobilého k individuálně volitelné reprodukci rozhlasového vysílání bez ohledu na způsob příjmu (podle tohoto ustanovení je tedy rozhlasovým přijímačem i každý počítač se zvukovou kartou, jehož uživatel je připojen k síti Internet). Rozhlasový poplatek (obdobně jako televizní poplatek) platí jak osoby fyzické (pouze jeden poplatek bez ohledu na počet vlastněných přijímačů), tak osoby právnické (z každého rozhlasového přijímače). Aktuální měsíční výše rozhlasového poplatku činí 45,- Kč. Poplatek lze platit přímo na účet ČRo, nebo prostřednictvím České pošty, která byla ze zákona cca. do roku 2000 monopolním výběřcím rozhlasových poplatků. Zákon ukládá fyzickým i právnickým osobám přihlásit rozhlasový přijímač do evidence a ode dne přihlášení hradit příslušné poplatky. Zákon rovněž stanovuje citelné pokuty za porušování zákona (přírážku ve výši 5.000,- Kč), avšak neupravuje způsob kontroly, čímž se případný postih stává de facto nerealizovatelný.

Dalším zdrojem pro provozování veřejnoprávního vysílání v ČR jsou tržby z prodeje reklamy a sponzorských spotů (cca. 2 % celkových ročních příjmů), přičemž možnost vysílání reklam a sponzoringu Českému rozhlasu velmi podstatně reguluje zákon (ČRo smí vysílat reklamy pouze 3 minuty denně na každém celoplošném okruhu a 5 minut denně na každém regionálním okruhu). Zbylá tři procenta příjmů vytváří ostatní obchodní činnosti – především pronájemy technických zařízení, nebytových prostorů, prodej licencí k archivním nahrávkám a tržby z produkce vlastního vydavatelství.

Úkoly:

1. Pokuste se shrnout systém financování ČRo.

- 2. Mohl by ČRo získávat peníze ještě nějakým jiným způsobem, popř. jak by mohl zefektivnit hospodaření s dosavadními příjmy?**
- 3. Argumentujte pro a proti výběru koncesionářských poplatků. Proč vznikaly problémy, když byla Česká pošta monopolním výběřčím poplatku? Lze řešit problém černého pasažera v souvislosti s ne/placením poplatků?**